

Movimentos no plano

Contidos

1. Vectores
 Concepto de vector. Coordenadas
 Vectores equipolentes
 Suma de vectores
2. Translacións
 Translación segundo un vector
 Composición de translacións
3. Xiros
 Xiro de centro O e ángulo α
 Simetría central
 Figuras invariantes de orde n
4. Simetría axial
 Simetría de eixe e
 Figuras con eixe de simetría
 Composición de simetrías axiais

Obxectivos

- Manexar o concepto de vector como elemento direccional do plano.
- Recoñecer os movementos principais no plano: translacións, xiros e simetrías.
- Aplicar un ou máis movementos a unha figura xeométrica.
- Recoñecer movementos xeométricos na arte, a natureza, etc..

Antes de empezar

Lembra

... que no plano cada punto ten as súas coordenadas.

Pulsa no botón

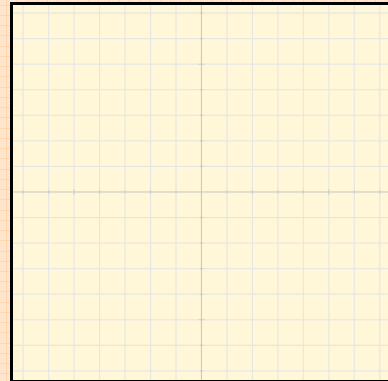

para facer uns exercicios.

EXERCICIO de Reforzo

Representa sobre o sistema de coordenadas os seguintes puntos:

- a) P(-1,3)
- b) Q(0,-2)
- c) R(2,-5)
- d) S(2,5)
- e) T(-2,5)

Pulsa

para ir á páxina seguinte.

1. Vectores

1.a. Concepto de vector. Coordenadas

Le na pantalla a explicación teórica deste apartado e fai clic no botón *play* da escena para ver a animación.

EXERCICIO:

Dado un vector $\vec{AB}$ determinado por $A(x_1, y_1)$ e $B(x_2, y_2)$, completa:

ORIXE:	
EXTREMO:	
COORDENADAS:	
MÓDULO:	
DIRECCIÓN:	
SENTIDO:	

Cando comprendas ben os conceptos...

Pulsa en

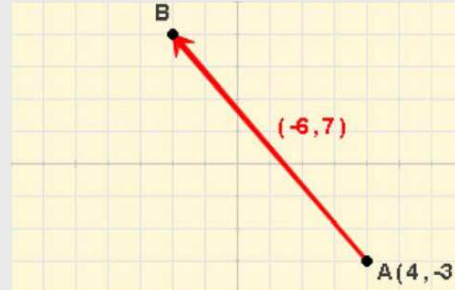
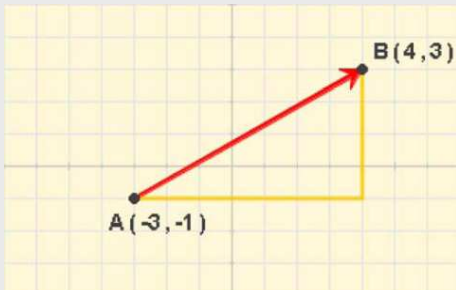
para facer uns exercicios.

EXERCICIOS

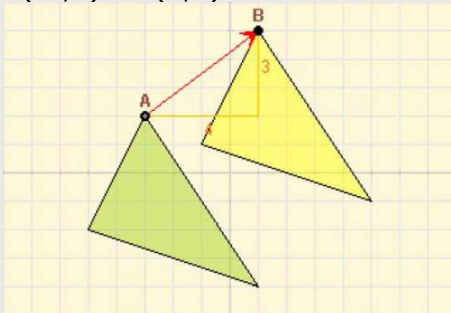
1. As coordenadas do vector $\vec{AB}$ son as de B menos as de A. Calcula:

a) As coordenadas do vector $\vec{AB}$

b) As coordenadas do punto B.

2. Os triángulos amarelo e verde son iguais, que distancia hai entre os puntos homólogos A(-3,2) e B(1,5)?

Cando remates... Pulsa para ir á páxina seguinte.

1.b. Vectores equipolentes

Le na pantalla a explicación teórica deste apartado.

Completa:

Dous vectores $\vec{AB}$ e $\vec{CD}$ chámanse EQUIPOLENTES se _____.

Se os vectores $\vec{AB}$ e $\vec{CD}$ son equipolentes, o polígono ABDCA é un _____.

Pulsa o botón da escena para ver a animación sobre vectores equipolentes e sobre o paralelogramo formado por dous vectores equipolentes.

Completa:

Dous vectores equipolentes considéranse representantes do _____.

Cando comprendas ben o concepto...

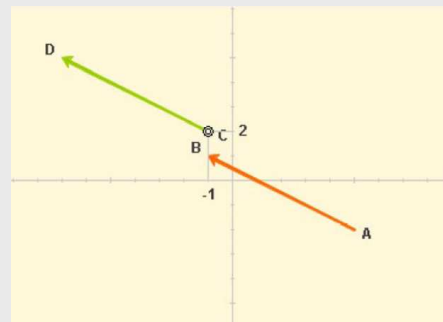
Pulsa en

para facer uns exercicios.

EXERCICIO

3. Os vectores equipolentes teñen as mesmas coordenadas. Dados o punto A(5,-2) e o B(-1,1), cales son as coordenadas do punto D?

EXERCICIOS de Reforzo

a) Sabendo que os vectores $\vec{AB}$ e $\vec{CD}$ son equipolentes ao vector $\vec{u}$ de coordenadas (2,-1) completa a táboa seguinte:

Vector	Orixe	Extremo
$\vec{AB}$	A(1,1)	
$\vec{CD}$		D(0,0)

b) Dados dous puntos calquera A e B:

Como son os módulos de $\vec{AB}$ e $\vec{BA}$? _____

E as súas direccións? _____

E os seus sentidos? _____

Son equipolentes eses vectores? _____

Cando remates... Pulsa para ir á páxina seguinte.

1.c. Suma de vectores

Le o texto de pantalla: "A suma de dous vectores "...

Completa:

A suma de dous vectores, $\vec{u}$ e $\vec{v}$, é outro vector, $\vec{u} + \vec{v}$, que podemos construír de dúas formas:

• _____ _____
• _____ _____

Observa a escena para ver detalladamente como se suman dous vectores $\vec{u}$ e $\vec{v}$.

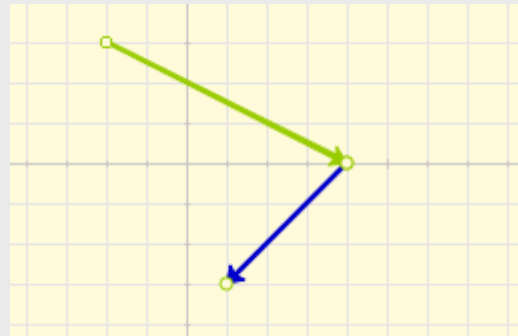
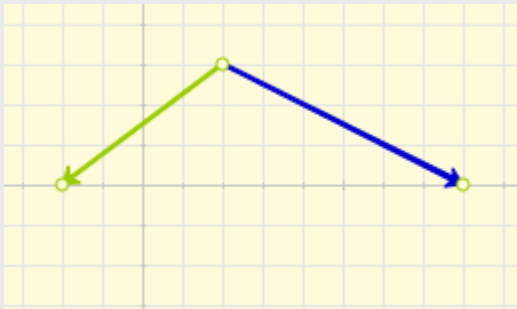
Despois... Pulsa en para facer uns exercicios.

EXERCICIO

4. Suma en cada caso gráfica e analiticamente, os vectores verde $\vec{u}$, e azul $\vec{v}$.

a) $\vec{u} = (-4, -3)$ $\vec{v} = (6, -3)$

b) $\vec{u} = (6, -3)$ $\vec{v} = (-3, -3)$

Cando remates... Pulsa para ir á páxina seguinte.

2. Vectores

2.a. Translación segundo un vector

Le na pantalla a explicación teórica deste apartado.

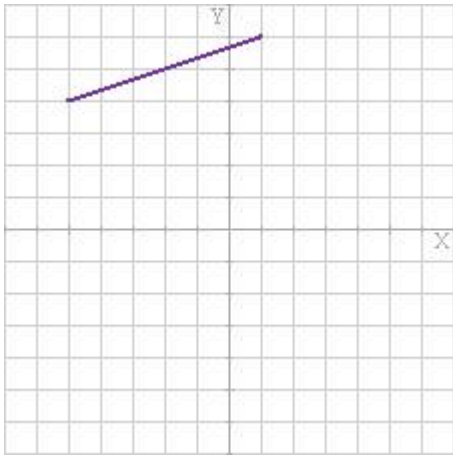
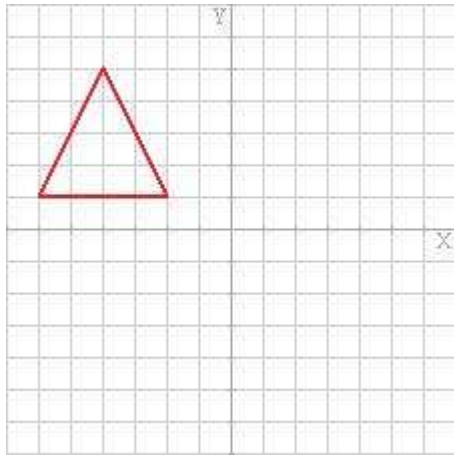
Completa:

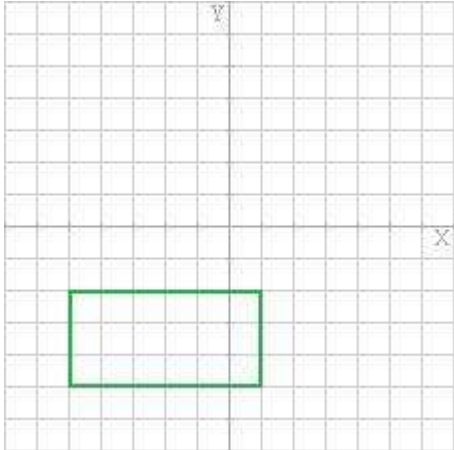
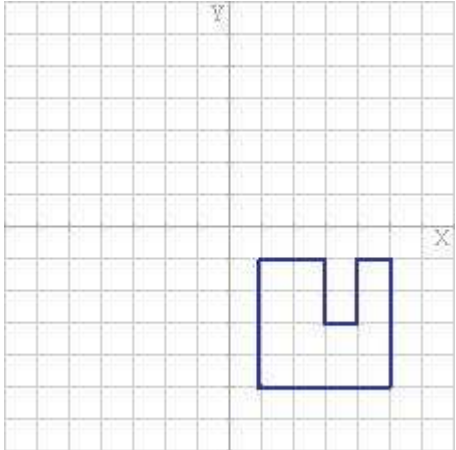
Unha translación de vector $\vec{u}$ é un movemento que transforma _____

Unha translación é un movemento directo (_____) e isomorfo (_____).

Practica coa escena para ver translacións de distintas figuras.

EXERCICIO: Copia exemplos de translacións de distintas figuras:

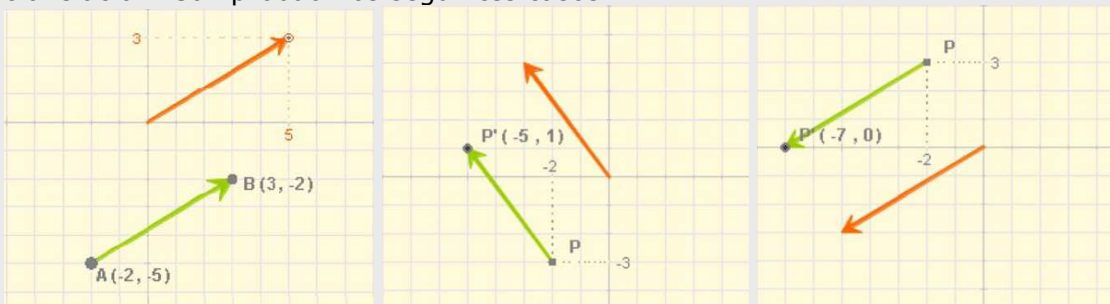
SEGMENTO	TRIÁNGULO
	

<p>RECTÁNGULO</p> 	<p>POLÍGONO</p>
--	---

Despois... Pulsa en para facer uns exercicios.

EXERCICIOS

5. Ao trasladarse, as coordenadas dun punto vense incrementadas polas do vector de translación. Compróboo nos seguintes casos:

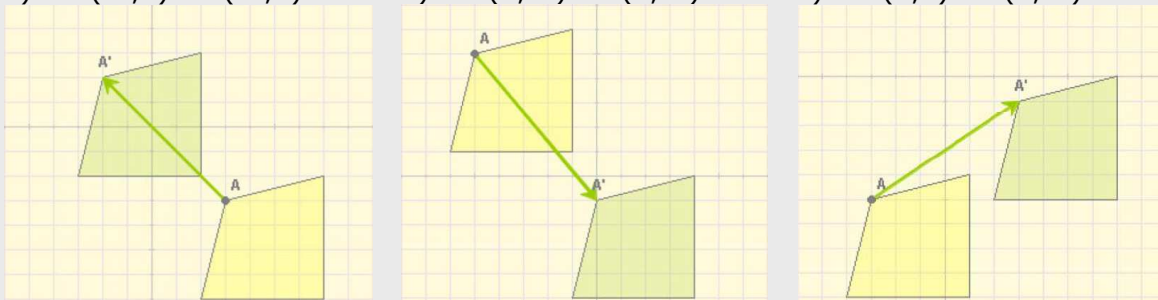
$\vec{u} =$		$\vec{u} =$		$\vec{u} =$	
A(__ , __)	B(__ , __)	P(__ , __)	P'(__ , __)	P(__ , __)	P'(__ , __)

6. O cuadrilátero verde é p trasladado do amarelo en cada caso. Calcula as coordenadas do punto A.

a) $\vec{v} = (-5, 5)$ A'(-2, 2)

b) $\vec{v} = (5, -6)$ A'(0, -1)

c) $\vec{v} = (6, 4)$ A'(3, -1)

Cando remates... Pulsa para ir á páxina seguinte.

2.b. Composición de translacións

Le na pantalla a explicación teórica deste apartado e observa na escena como se constrúe un friso e un mosaico a partir de cada unha das figuras que aparecen.

EXERCICIO: Copia un par de exemplos de frisos e outro par de mosaicos:

FRISO 1	FRISO 2
MOSAICO 1	MOSAICO 2

Despois... Pulsa en para ver unhas fotografías.

EXERCICIO

7. A arte amosa translacións como podes apreciar nos exemplos seguintes. Debuxa sobre eles o vector de translación que deu lugar aos frisos.

Cando remates... Pulsa para ir á páxina seguinte.

3. Xiros

3.a. Xiro de centro O e ángulo α

Le na pantalla a explicación teórica deste apartado.

Completa:

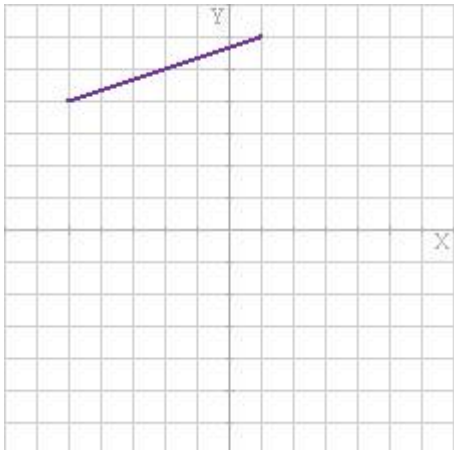
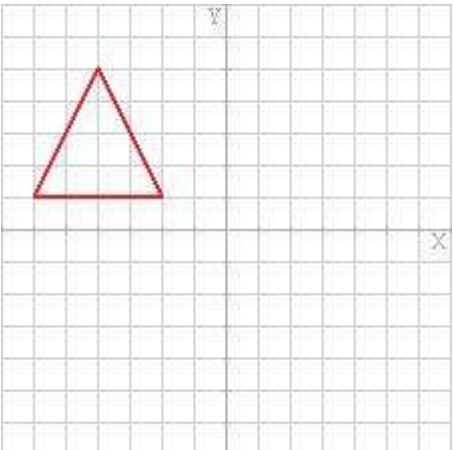
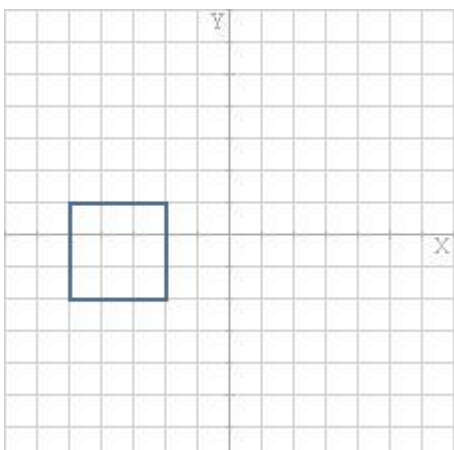
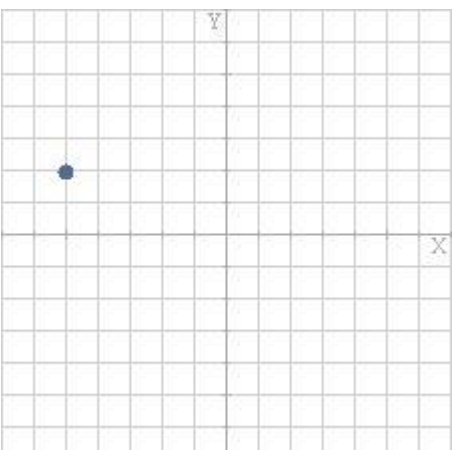
Un xiro, de centro un punto O e amplitude un ángulo α , transforma _____

Debes ter en conta que un xiro pode ter **orientación positiva** (_____) ou **negativa** (_____).

Practica coa escena para ver xiros de distintas figuras.

EXERCICIO:

Copia exemplos de xiros de diferentes figuras usando distintos centros e ángulos (positivos e negativos):

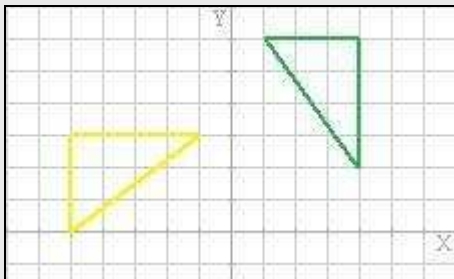
<p style="text-align: center;">SEGMENTO</p> 	<p style="text-align: center;">TRIÁNGULO</p>
<p style="text-align: center;">CADRADO</p> 	<p style="text-align: center;">PUNTO</p>

Despois... Pulsa en para ver como se determina o centro e o ángulo de xiro.

EXERCICIO

8. Cal é o centro de xiro que transforma o triángulo amarelo no verde?

Cando remates... Pulsa para ir á páxina seguinte.

3.b. Simetría central

Le na pantalla a explicación teórica deste apartado.

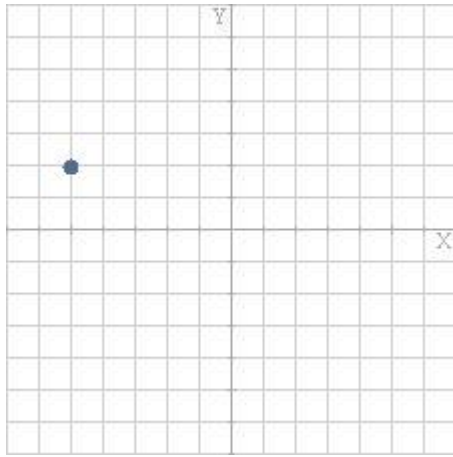
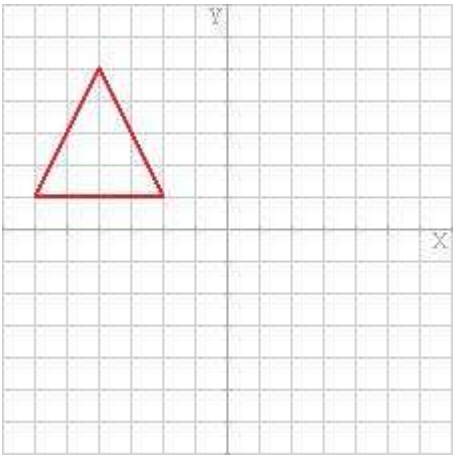
Define:

Simetría central: _____
 _____
 _____

Centro de simetría: _____
 _____

Practica coa escena para ver simetrías centrais de distintas figuras, exemplos de centro de simetría e unha aplicación das simetrías centrais á produción de mosaicos.

EXERCICIO: Copia dous exemplos de simetrías centrais aplicadas a distintas figuras.

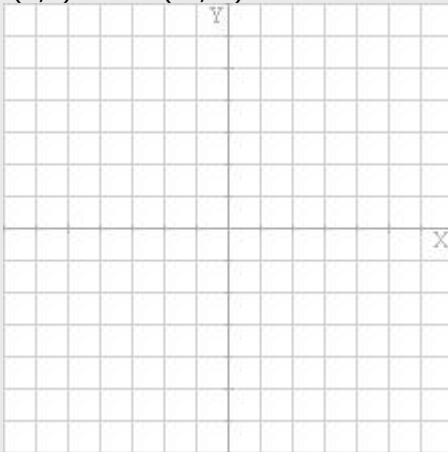
PUNTO	TRIÁNGULO
	

Despois... Pulsa en para facer uns exercicios.

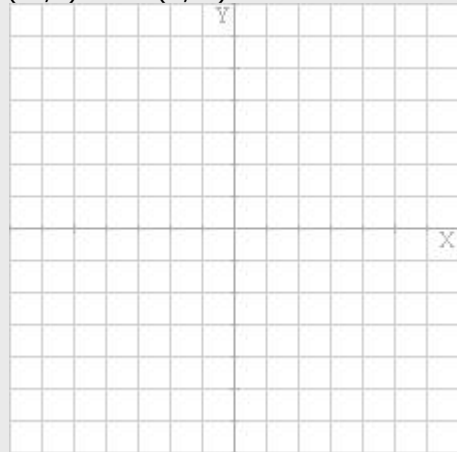
EXERCICIOS

9. Cales son as coordenadas d punto P', simétrico del P na simetría de centro o punto O?

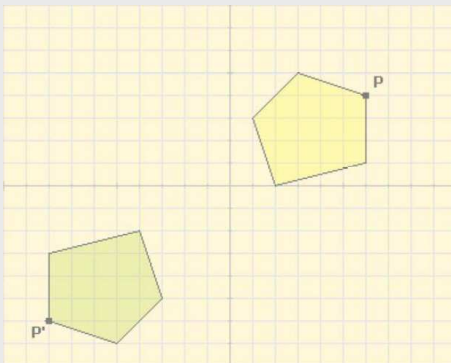
a) O(1,1) P(-3,-3)

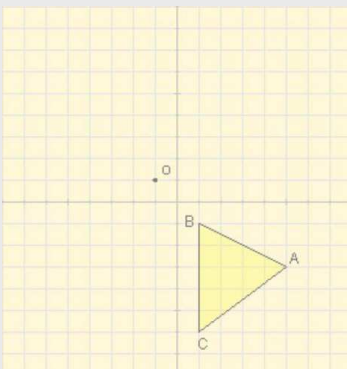
b) O(-2,1) P(2,-3)

10. Na imaxe amósase un polígono (cor amarelo) e o seu simétrico (cor verde) respecto ao punto O, cales son as coordenadas de O?

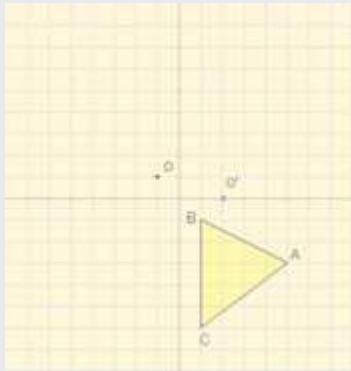

11. Ao triángulo amarelo aplicámoslle sucesivamente dúas simetrías centrais respecto ao mesmo punto, O, cal é o resultado?

EXERCICIO

12. Aplícase ao triángulo amarelo unha simetría de centro O , e despois outra de centro O' , cal é o resultado?

Cando remates... Pulsa para ir á páxina seguinte.

3.c. Figuras invariantes de orde n

Le na pantalla a explicación teórica deste apartado.

Define:

Centro de xiro: _____ _____ _____
Figura invariante de orde n: _____ _____

Observa na escena diferentes figuras con centro de xiro. Fíxate ben en como se acha o centro de xiro e cál é a amplitude do xiro nas sucesivas coincidencias.

EXERCICIO:

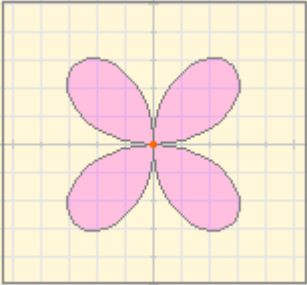
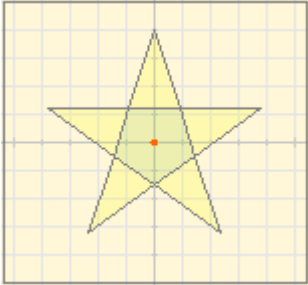
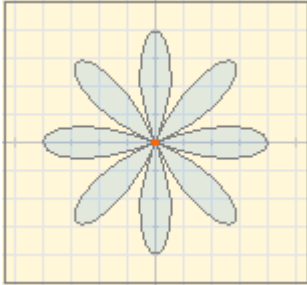
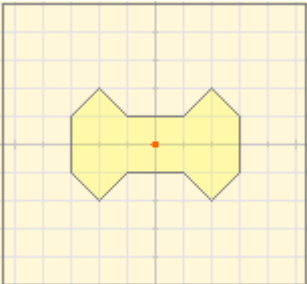
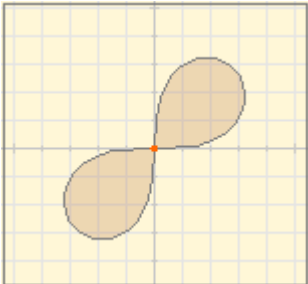
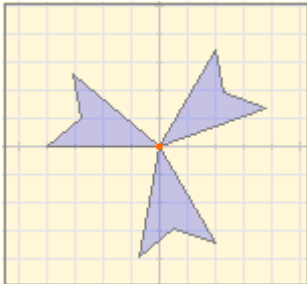
Debuxa figuras con centro de xiro sinalando nelas o devandito centro de xiro:

FIGURA INVARIANTE DE ORDE 3	FIGURA INVARIANTE DE ORDE 6
-----------------------------	-----------------------------

Despois... Pulsa en para facer uns exercicios.

EXERCICIO:

Indica a orde do centro de xiro das seguintes figuras (número de coincidencias) e a amplitude do xiro en que se produce a primeira coincidencia:

FIGURA 1	FIGURA 2	FIGURA 3
		
Orde: ____ Ángulo: ____	Orde: ____ Ángulo: ____	Orde: ____ Ángulo: ____
FIGURA 4	FIGURA 5	FIGURA 6
		
Orde: ____ Ángulo: ____	Orde: ____ Ángulo: ____	Orde: ____ Ángulo: ____

Cando remates... Pulsa para ir á páxina seguinte.

4. Simetría axial

4.a. Simetría de eixe e

Le na pantalla a explicación teórica deste apartado.

Completa:

Unha simetría respecto a un eixe e é un movemento que transforma _____
Segundo esta definición, debe cumprirse que:
<ul style="list-style-type: none"> • _____ • _____
Unha simetría axial é un movemento _____ porque se _____ o sentido de xiro.

Practica coa escena para ver como se acha o simétrico dun punto, como se obtén o eixe de simetría dado un punto e o seu simétrico, o efecto dunha simetría na orientación e que acontece cando o eixe de simetría coincide cun lado do triángulo.

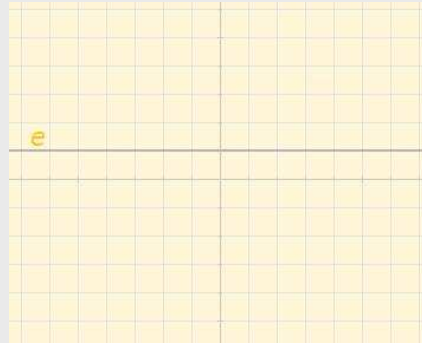
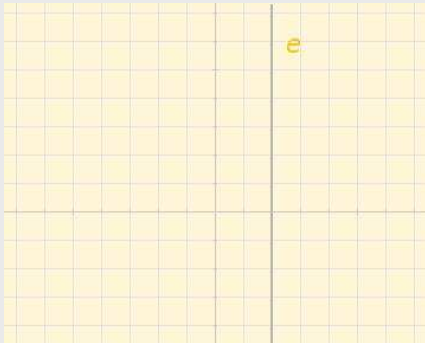
Despois... Pulsa en para facer uns exercicios.

EXERCICIOS

13. Calcula as coordenadas do punto P', simétrico do P respecto ao eixe da figura.

a) P (-2,4)

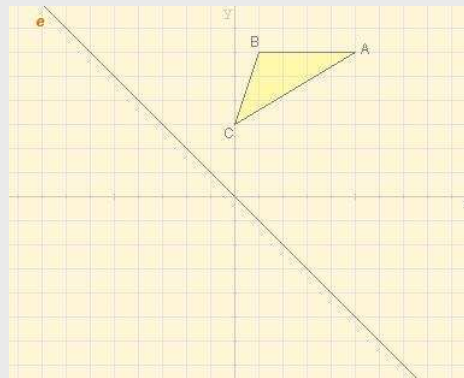
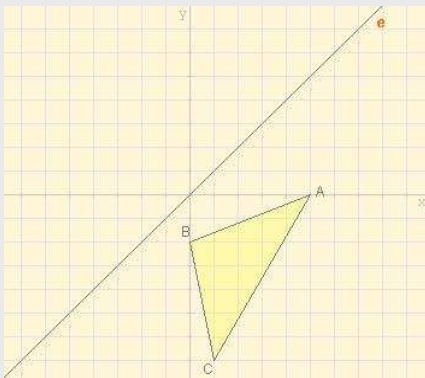
b) P (2,3)

14. En cada caso debuxa o triángulo simétrico respecto ao eixe e, do de cor amarelo e indica as coordenadas dos vértices do transformado.

a) A (5,0), B (0,-2), C (1,-7)

b) A (5,6), B (1,6), C (0,3)

Cando remates... Pulsa para ir á páxina seguinte.

4.b. Figuras con eixe de simetría

Le na pantalla o texto "Hai figuras que son..." e observa na escena da dereita os eixes de simetría dalgunhas figuras.

Contesta:

Que é unha figura invariante ao aplicarlle unha simetría axial? _____ _____
Que é o eixe de simetría dunha figura? _____ _____
Cantos eixes de simetría ten un triángulo equilátero? _____ E un hexágono regular? _____

Despois... Pulsa en para ver unhas imaxes.

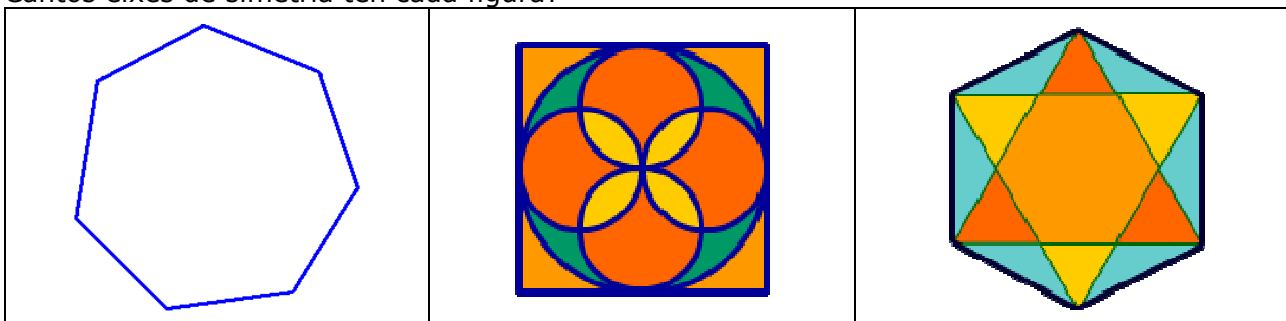
EXERCICIO:

Debuxa en cada imaxe un eixe de simetría que a deixe invariante:

EXERCICIO:

Cantos eixes de simetría ten cada figura?

Cando remates... Pulsa para ir á páxina seguinte.

4.c. Composición de simetrías axiais

Le na pantalla o texto "A aplicación consecutiva de dúas ..."

EXERCICIO:

A aplicación consecutiva de dúas simetrías axiais, de eixes e e e' , dá lugar a un novo movemento que depende da situación relativa dos eixes e e e' :

•	
•	

Completa:

O resultado de compoñer dúas simetrías axiais é un _____

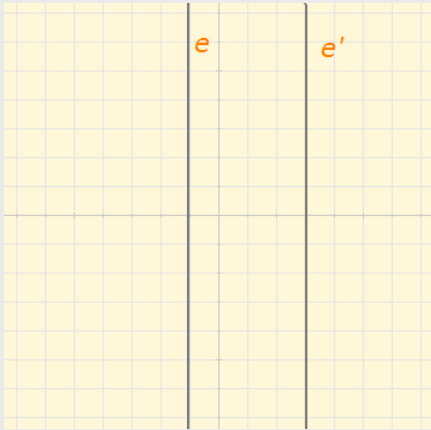
Observa na escena os dous casos posibles na composición de dúas simetrías axiais.

Despois... Pulsa en para facer uns exercicios.

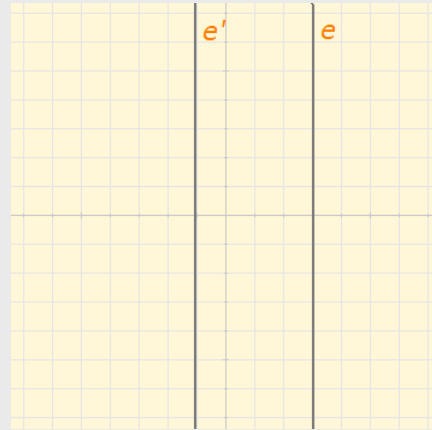
EXERCICIOS

15. Calcula as coordenadas do punto que resulta ao aplicarlle ao P primeiro unha simetría de eixe e e despois outra de eixe e'.

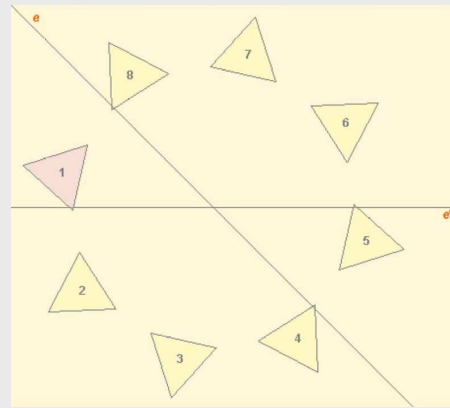
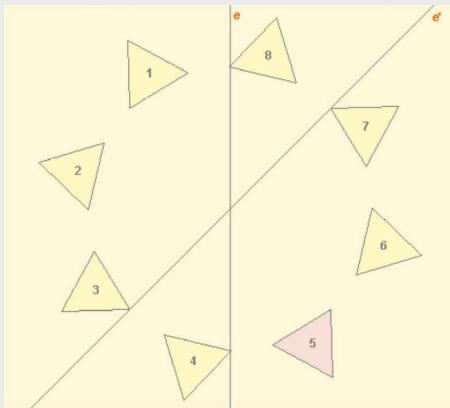
a) P (-2,3)

b) P (2,3)

16. Cal é o transformado do triángulo de cor morada respecto á composición de simetrías de eixes e e e'?

Cando remates... Pulsa para ir á páxina seguinte.

Lembra o máis importante - RESUMO

Un vector ten **MÓDULO** que é _____
 _____, **DIRECCIÓN** que é _____
 _____ e **SENTIDO** que é _____
 _____.

Unha translación de vector $\vec{u}$ é un _____ que transforma cada punto **A** do plano, noutro punto **B** de xeito que o vector $\vec{AB}$ é igual ao vector _____.

Un **xiro**, de centro un punto **O** e amplitude un ángulo α , transforma cada punto **P** do plano noutro punto **P'** de modo que o ángulo _____ é igual á α e as distancias **OP** e **OP'** son _____.

Se ao xirar unha figura con centro nun punto **O** e segundo un ángulo menor que 360° , coincide con si mesma, o punto **O** **dise** que é _____ da figura.

Unha **simetría central**, ou simetría respecto a un punto **O**, é un _____ de centro **O** e amplitude _____. Transforma pois, cada punto **P** noutro punto _____ de modo que o ángulo _____ é igual a 180° e as distancias **OP** e **OP'** son _____.

Unha **simetría axial** respecto a un _____ **e** é un _____ que transforma cada punto **P** do plano noutro **P'** de modo que a recta **e** é _____ do segmento de extremos **P** e **P'**

Pulsa para ir á páxina seguinte

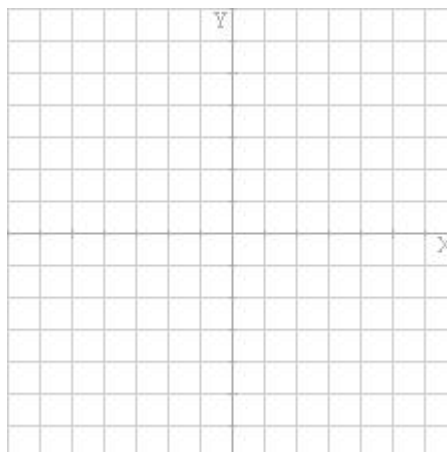

Para practicar

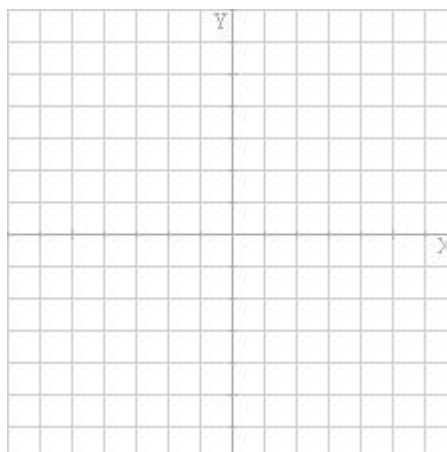
Nesta unidade atoparás exercicios de Translacións, Xiros e Simetrías. Fai polo menos un de cada clase e unha vez resolto comproba a solución.

Translacións

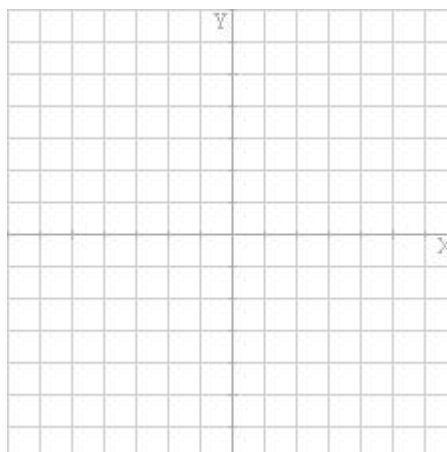
1. Determina as coordenadas e o módulo do vector da translación que transforma o punto A _____ no punto B _____.

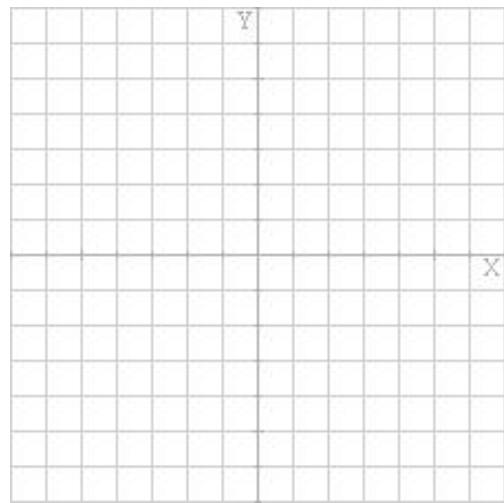
2. Acha o triángulo que deu lugar ao da figura, ao aplicarlle unha translación de vector _____.

3. O triángulo da figura trasladouse primeiro da posición 1 á 2, mediante unha translación de vector _____, e logo á 3 por unha translación de vector _____. Cal é o vector da translación que pasa directamente de 1 a 3?

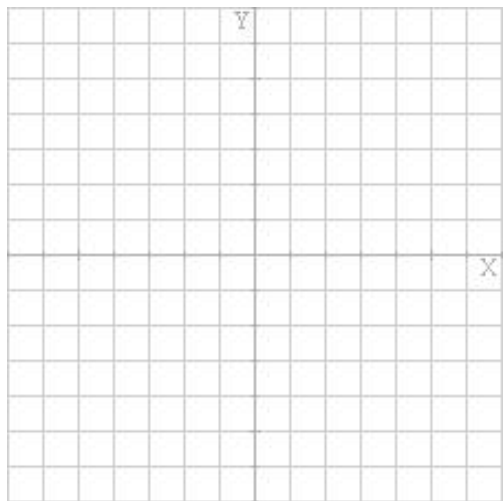

4. Calcula os vértices do triángulo que resulta ao aplicar ao da figura unha translación de vector $\vec{v} = \underline{\hspace{2cm}}$.

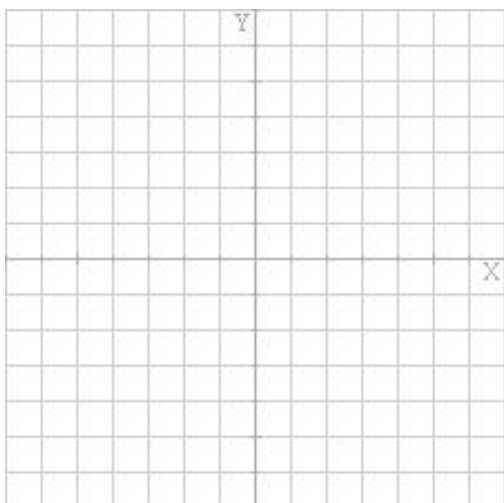

Xiros

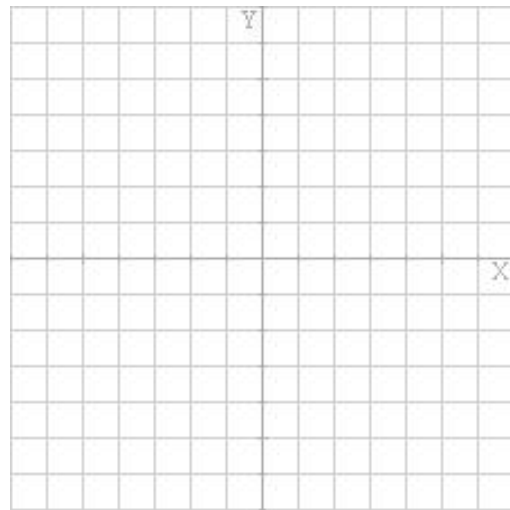
5. O triángulo ABC xira 90° en torno á orixe de coordenadas en _____ as agullas do reloxo, en que triángulo se transforma?

6. O triángulo morado resulta ao xirar o azul, sendo os puntos de cor laranxa homólogos no xiro e os de cor verde tamén. Determina o centro de xiro e o ángulo. O xiro realízase en sentido positivo.

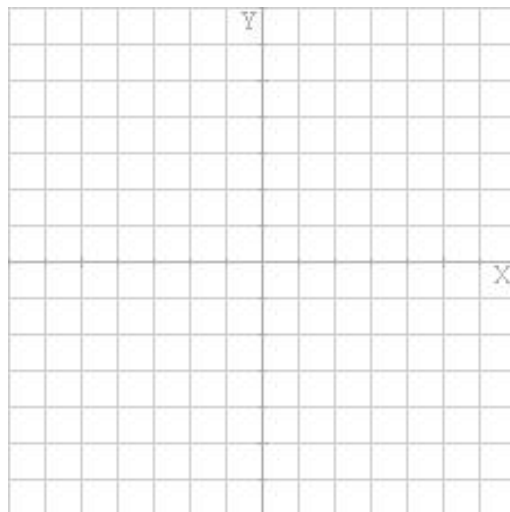

7. O cadrado da figura xira 45° en _____ as agullas do reloxo, en torno ao vértice _____, cales son os vértices do cadrado transformado?

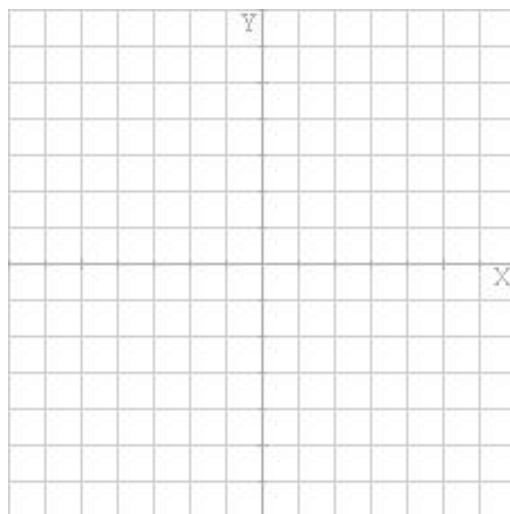

Simetrías

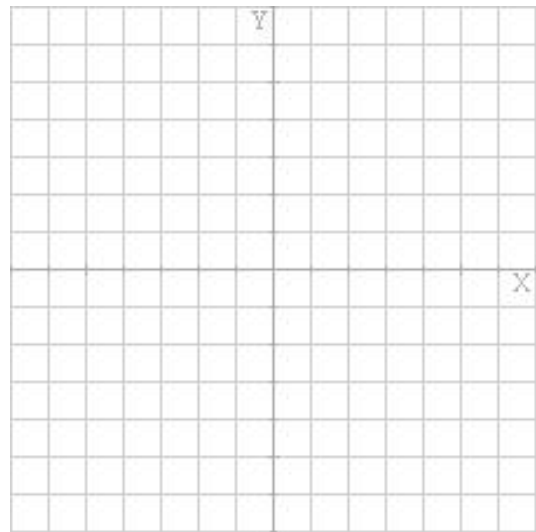
8. Acha a figura transformada do cuadrilátero ABCD por unha simetría de eixe o da figura.

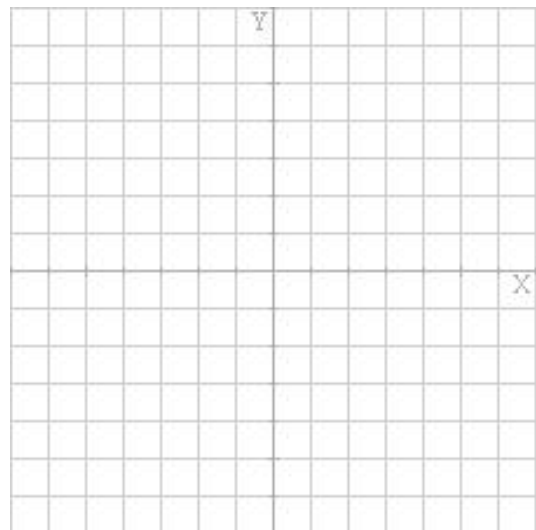
9. Acha a figura transformada do triángulo ABC por unha composición de simetrías, primeiro a de eixe azul e logo a de eixe vermello.

10. Acha a figura transformada do cuadrilátero ABCD por unha simetría central, de centro a orixe de coordenadas.

11. Acha a figura transformada do cuadrilátero ABCD por unha simetría de eixe o de _____.

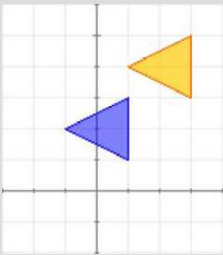
Autoavaliación

Completa aquí cada un dos enunciados que van aparecendo no ordenador e resólveo, despois introduce o resultado para comprobar se a solución é correcta.

1 Dados os puntos $A(-2,2)$ e $B(3,-4)$, escribe as coordenadas do vector $\vec{AB}$.

2 Que punto se obtén ao trasladar o punto $P(-1,4)$ mediante o vector $\vec{v}=(4,-1)$?

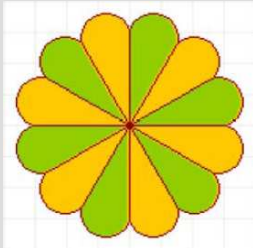
3 Acha as coordenadas do vector da translación que transforma o triángulo azul na laranxa.

4 O punto $B(4,2)$ é o resultado de trasladar o punto $A(-4,6)$ mediante unha translación de vector $\vec{v}$. Que distancia hai entre A e B?

5 Que punto resulta ao xirar $P(4,1)$ arredor da orixe de coordenadas, un ángulo de 90° en sentido contrario ás agullas do reloxo?

6 Cal é o centro da simetría que transforma o punto $P(4,-2)$ no $P'(-2,0)$?

7

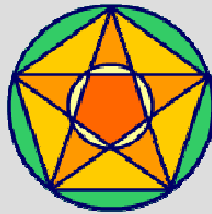
A figura da esquerda ten centro de simetría, Cal é o menor ángulo que ha de xirar para quedar invariante?

8

Cales son as coordenadas do punto simétrico do $P(4,-2)$ na simetría de eixe a bisectriz do primeiro cuadrante?

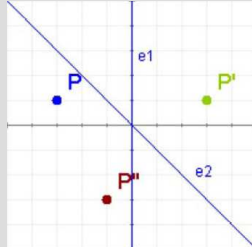
9

Cantos eixes de simetría ten a figura da dereita?

10

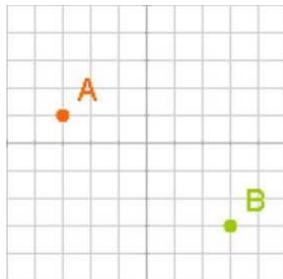
Ao aplicar ao punto P primeiro unha simetría de eixe e_1 e logo unha simetría de eixe e_2 , resulta o punto P'' . Cal é o ángulo do xiro que transforma directamente P en P'' .

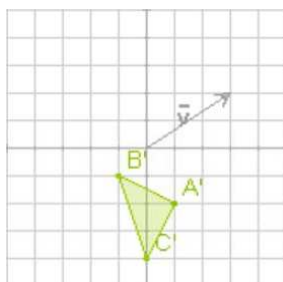

Para practicar máis

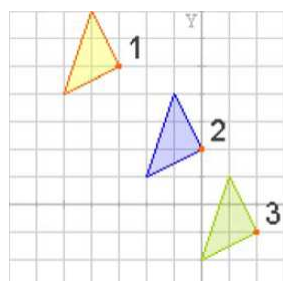
1. Determina as coordenadas e o módulo do vector da translación que transforma o punto A no punto B

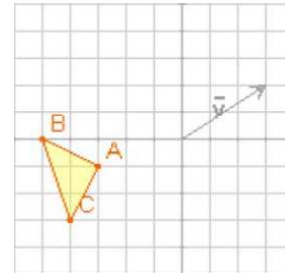
2. Acha o triángulo que deu lugar ao da figura, ao aplicarlle unha translación de vector $(3,2)$.

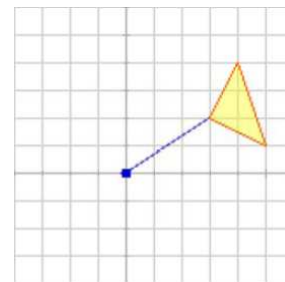
3. O triángulo da figura trasladouse primeiro da posición 1 á 2, mediante unha translación de vector $(3,-3)$, e logo á 3 por unha translación de vector $(2,-3)$. Cal é o vector da translación que pasa directamente de 1 a 3?

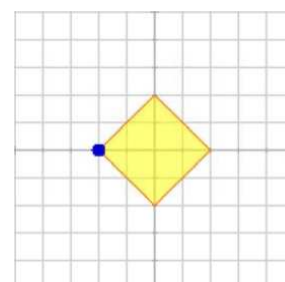
resulta ao aplicar ao da figura unha translación de vector $\vec{v} = (3,2)$.

5. O triángulo ABC da figura xira 90° en torno á orixe de coordenadas, en que triángulo se transforma?

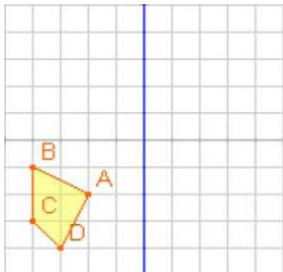
6. O cadrado da figura xira 45° en sentido contrario ás agullas do reloxo, en torno ao vértice sinalado, cales son os vértices do cadrado transformado?

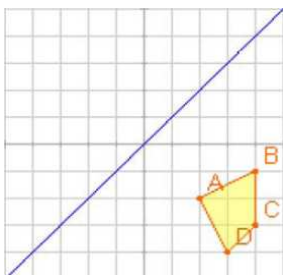
4. Calcula os vértices do triángulo que

7. Acha a figura transformada do cuadrilátero ABCD por unha simetría:

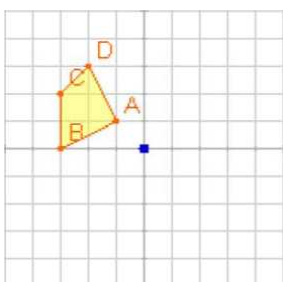
- a) de eixe o de ordenadas
- b) o de abscisas.

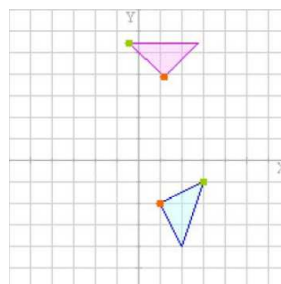
8. Acha a figura transformada do cuadrilátero ABCD por unha simetría de eixe o da figura.

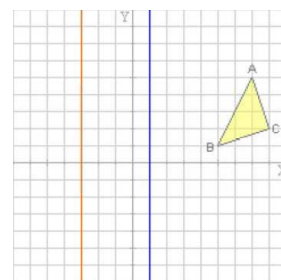
9. Acha a figura transformada do cuadrilátero ABCD por unha simetría central, de centro a orixe de coordenadas.

10. O triángulo azul transfórmase no morado tras un xiro de centro O, debúxao e calcula o centro de xiro.

11. Acha a figura transformada do triángulo ABC por unha composición de simetrías, primeiro a de eixe azul e logo a de eixe vermello.

12. Acha a figura transformada do triángulo ABC por unha composición de simetrías, primeiro a de eixe azul e logo a de eixe vermello.

